

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตการเลี้ยงไก่ในประเทศไทย มีการเลี้ยงตามบ้านเล็กๆ น้อยๆ เพื่อกินเนื้อกินไข่ คือ การเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติให้ไก่อาศัยตามใต้ถุนบ้าน ชายคา โรงนา และต้นไม้ พันธุ์ไก่ที่เลี้ยงจะเป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง เช่น ไก่แจ้ ไก่ฮูก และไก่ตะเภา เป็นต้น นอกจากเลี้ยงไว้ในครัวเรือนแล้ว เมื่อเหลือจากการรับประทานในครัวเรือน จึงมีการนำเอาไข่ไก่ที่ได้ ออกจำหน่าย และได้รับความนิยมเนื่องจากมีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับอาหารทั่วไป และมีคุณค่าทางอาหาร สามารถนำไปแปรรูปได้ง่าย ทำให้เกิดการเลี้ยงไก่ และพัฒนาสายพันธุ์ให้มีการผลิตไข่ได้เพิ่มขึ้น เพื่อผลิตไข่และขายไข่จึงเป็นสินค้าที่มีความต้องการมากขึ้น อานนท์ อินทพัฒน์ (2542: 4-11) ซึ่งก็ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

การเลี้ยงไก่ในประเทศไทย เริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2467 โดยหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤษดากร ได้นำไก่พันธุ์เล็กฮอร์นมาเลี้ยงแบบทันสมัย เพื่อการค้าเป็นครั้งแรก แต่การเลี้ยงไก่ไม่พัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากในสมัยนั้นไม่มีวัคซีนและยาเพื่อป้องกันและรักษาโรคไก่ ในปี พ.ศ.2484 หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ กรมปศุสัตว์ ได้ร่วมมือกันทดลองเลี้ยงไก่พันธุ์ต่างๆ ที่แผนกสัตว์เล็ก บางเขน แต่พอมีไก่เต็มโรงเรือนและมีการแข่งขันไก่ไข่ตกเป็นทางการขึ้นเป็นครั้งแรก ก็เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาขึ้น ทำให้การเลี้ยงไก่ไข่และไก่ไข่ตกต้องหยุดชะงักไประยะหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ.2492 ได้ส่งไก่พันธุ์โรดไอส์แลนด์แดง จากประเทศสหรัฐอเมริกาและพันธุ์ออสตราลอปจากประเทศออสเตรเลีย เข้ามาทดลองเลี้ยงและส่งเสริมให้ประชาชนเลี้ยงเป็นอาชีพ รวมทั้งได้ส่งไก่พันธุ์อื่นๆ เข้ามาเลี้ยง เช่น พันธุ์บาร์พลัมทรีด็อค พันธุ์นิวแฮมเชียร์ เป็นต้น ซึ่งในปี พ.ศ.2489 นี้เองเป็นปีที่มีการตื่นตัวในการเลี้ยงไก่อย่างมาก เนื่องจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นและ จอมพลผิน ชุณหะวัณ รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและปศุสัตว์และการส่งเสริมปศุสัตว์แห่งชาติ ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการเลี้ยงไก่เป็นอย่างมาก ต่อมาในราวปี พ.ศ.2494-2495 ได้มีการเลี้ยงไก่ลูกผสม เพื่อให้ได้ไข่ตกและทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศของเมืองไทย เช่น พันธุ์ออสตราไวท์โรดบาร์ เป็นต้น นอกจากนี้ องค์การอาหารและเกษตรขององค์การสหประชาชาติยังได้ส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงไก่และโรค

ไก่เข้ามาช่วยเหลือและส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่ในประเทศไทย อีกทั้งกรมปศุสัตว์ได้ทำการศึกษา ทดลอง และผลิตอุปกรณ์ต่างๆ ในการเลี้ยงไก่ไข่ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การเลี้ยงไก่ไข่เริ่มเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากขึ้น การเลี้ยงไก่ไข่ (<http://www.dld.go.th/service/layer/history.html> : 2556) กลายเป็นอาชีพที่สำคัญของคนไทยในปัจจุบัน

จากภาวะที่มีความต้องการไข่ไก่ในตลาดค่อนข้างสูง และประกอบกับเป็นอาหารที่มีสารอาหารประเภทโปรตีน ที่มีราคาถูก ทำให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนมีการสนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงไก่เพื่อรับประทานไข่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย เช่น สนับสนุนให้โรงเรียนมีการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อใช้ในโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างแหล่งอาหารโปรตีนที่มีราคาถูก และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร จากการขายไข่และไก่ไข่ที่ปลดระวาง จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันในพื้นที่นั้น และความพร้อมของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเลี้ยงไก่ไข่ในพื้นที่นั้นๆ เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากไก่ไข่ส่วนใหญ่จะมีความไวต่อสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป หากดูแลไม่ดี การจัดการไม่เหมาะสม ปริมาณไข่ก็จะลดลง หรือหยุดการไข่ซึ่งสามารถสร้างความเสียหายแก่เกษตรกรได้ ดังนั้นการจัดการเรื่องการเลี้ยงดูและการเอาใจใส่ จึงเป็นส่วนสำคัญในการเลี้ยงไก่ไข่ให้ประสบผลสำเร็จ

จังหวัดน่าน (2555 : 3-8) กล่าวว่า เป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ประชากรในจังหวัดน่านมีอยู่อย่างเบาบางเป็นอันดับ 3 ของประเทศ (ประมาณ 41 คนต่อตารางกิโลเมตร) กระจายไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ แบ่งได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ ไทยใหญ่ ไทพวน ไทวน (คนเมือง) ไทลื้อ ไทจีน อาชีพหลักทั่วไปของชนกลุ่มน้อยในอดีต คือ การทำไร่เลื่อนลอย การเลี้ยงสัตว์ หาของป่า รับจ้าง ทำให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เข้าไปส่งเสริมเรื่องการประกอบอาชีพ โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หลายโครงการ แต่มีโครงการที่ ประสบความสำเร็จเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจาก ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ภาษา ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม และบางโครงการยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้โครงการส่งเสริมนั้นหายไปจากชุมชน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ ประสบปัญหาดังกล่าว จังหวัดน่านจึงได้มีการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้พึ่งพาตนเอง สามารถผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ และประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างยั่งยืน โดยการเน้นการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ไข่ในรูปแบบกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐจึงต้องดำเนินงานด้วยการส่งเสริมและพัฒนาในขั้นตอนการผลิตและการจัดการ ซึ่งนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงด้านมาตรฐานและความปลอดภัย ให้แก่ผู้บริโภคและผู้บริโภค ดังนั้นการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ไข่จึงเป็น การสร้างรายได้ให้กับตนเองครอบครัว และชุมชนเพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ดี หลังจากที่ได้ทางจังหวัดได้เร่งดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมีกลุ่มประชาชน ที่สนใจต่อการเลี้ยงไก่ไข่ในจังหวัดน่านเริ่มเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีการรวมกลุ่มอย่าง

หลวมๆ ทำให้เสียเปรียบในการเจรจาต่อรอง ซื่อขาย ไข่ไก่ และไข่ไก่ที่ปลดระวาง เกษตรกรจึงมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ขึ้น โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองทางการค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งในอำเภอทุ่งช้างมีกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่อยู่ 4 กลุ่มมีสมาชิกกระจายอยู่ตามตำบลต่างๆ ของ อ.ทุ่งช้าง

จากปัญหาดังกล่าว การศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่และการบริหารกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ควรจะศึกษาเพื่อจะได้ทราบถึงสภาพ ที่แท้จริงของเกษตรกร และนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาการส่งเสริมแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของเกษตรกร อันจะนำไปสู่การพัฒนาสภาพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

2.2 เพื่อศึกษาการผลิตไข่ไก่ และการตลาดของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

2.3 เพื่อศึกษาการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

2.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ต่อการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตไข่ไก่และการบริหารกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับขวัญกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิด ของคาร์เวล (Carvell F. John. 1970) มากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร และการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ซึ่งมีตัวแปรสำคัญที่นำมากำหนดในการศึกษา ดังนี้

3.1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร ประกอบด้วย

- 3.1.1 เพศ
- 3.1.2 อายุ
- 3.1.3 ระดับการศึกษา
- 3.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
- 3.1.5 ขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมด
- 3.1.6 ตำแหน่งในชุมชน
- 3.1.7 แหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร
- 3.1.8 รายได้จากการเลี้ยงไก่ไข่
- 3.1.9 การฝึกอบรมการเลี้ยงไก่ไข่ ในระยะ 2 ปี ที่ผ่านมา
- 3.1.10 จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงไก่ไข่
- 3.1.11 จำนวนหนี้สินทั้งหมดในปัจจุบัน
- 3.1.12 เงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ไข่

3.2 สภาพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร ประกอบด้วย

- 3.2.1 จำนวนไก่ไข่ที่เลี้ยง
- 3.2.2 จำนวนระยะเวลาที่เลี้ยงไก่ไข่
- 3.2.3 เหตุผลที่ตัดสินใจเลี้ยงไก่ไข่
- 3.2.4 พันธุ์ไก่ไข่ที่เลี้ยง
- 3.2.5 วิธีการเลี้ยงไก่ไข่
- 3.2.6 ลักษณะโรงเรือนไก่ไข่
- 3.2.7 การให้อาหารไก่ไข่
- 3.2.8 การให้แร่ธาตุเสริมแก่ไก่ไข่
- 3.2.9 การนำมูลไก่ไปใช้ประโยชน์
- 3.2.10 โรคระบาดในฟาร์มไก่ไข่
- 3.2.11 การจัดการกรณีมีไก่ไข่ป่วยตายภายในฟาร์ม
- 3.2.12 การแจ้งไก่ไข่ป่วย
- 3.2.13 การถ่ายพยาธิไก่ไข่
- 3.2.14 การฉีดวัคซีนป้องกันโรคในไก่ไข่
- 3.2.15 การจัดทำประวัติไก่ไข่
- 3.2.16 การจัดการฟาร์ม

3.2.17 แหล่งจำหน่ายไข่ไก่

3.3 ความคิดเห็น ความพึงพอใจด้านการบริหารกลุ่มและประโยชน์ที่ได้รับ ประกอบด้วย

3.3.1 ความคิดเห็นในการบริหารงานกลุ่ม

3.3.2 ความพึงพอใจในภาพรวมของการบริหารงานกลุ่ม

3.3.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มโดยภาพรวม

3.4 สภาพปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร ประกอบด้วย

3.4.1 ด้านการเลี้ยงไก่ไข่

3.4.2 ด้านการจดบันทึกข้อมูล

3.4.3 ด้านแหล่งเงินทุน

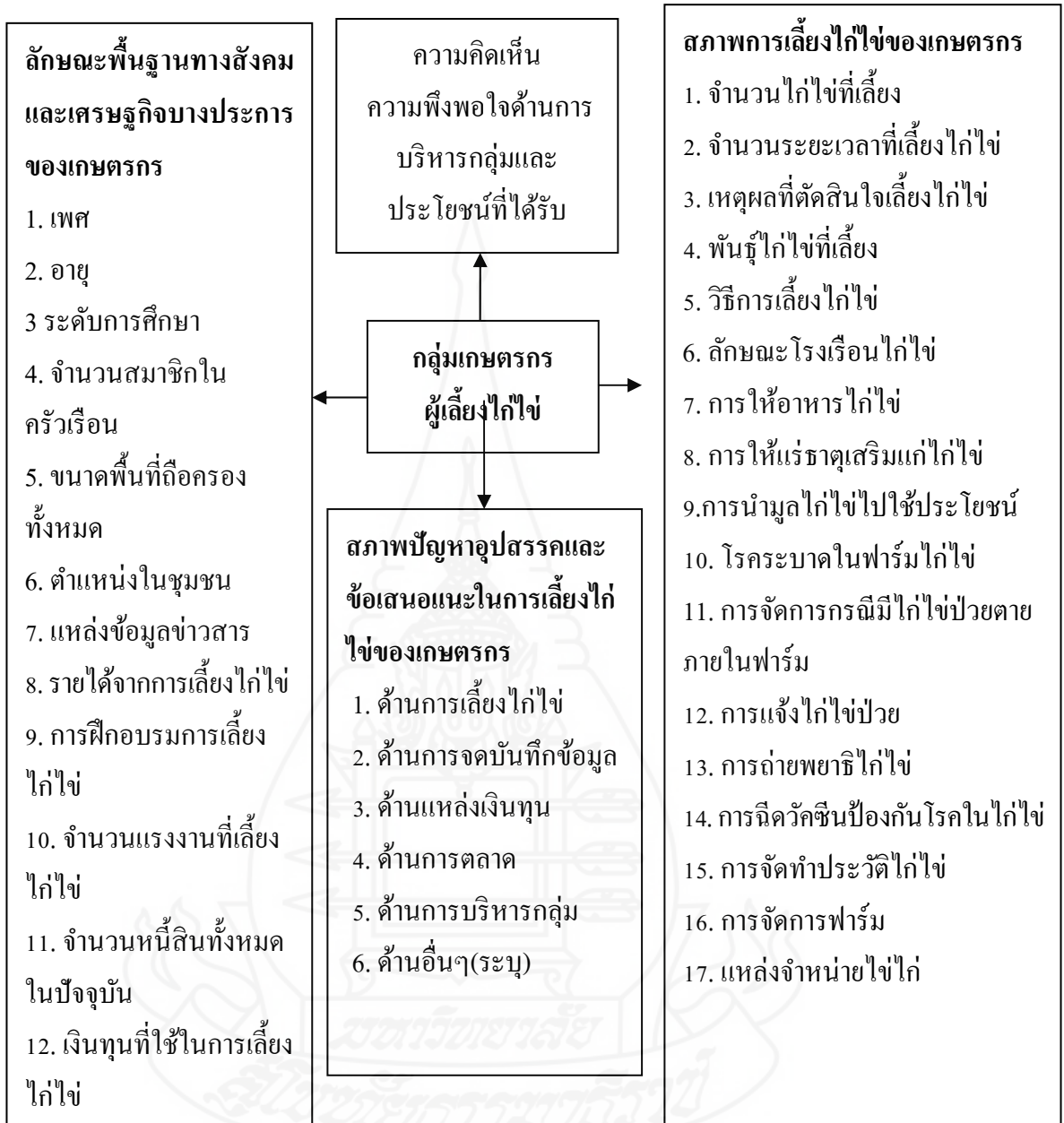
3.4.4 ด้านการตลาด

3.4.5 ด้านการบริหารกลุ่ม

3.4.6 ด้านอื่นๆ (ระบุ)

สามารถนำมาแสดงแบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 แบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องสภาพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร และการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่ทำการเลี้ยงไก่ไข่ในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ทั้งหมด 4 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 80 คน

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร และการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ได้แก่ กระบวนการหรือวิธีการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร การบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร ระยะเวลาการให้ไข่ ความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกร

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการศึกษาวิจัยเป็นระยะเวลา 4 เดือน (มกราคม – เมษายน 2556)

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ให้ความหมายของศัพท์ที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

5.1 กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ หมายถึง กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ ที่มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ขึ้น ในพื้นที่อำเภอทุ่งช้างจังหวัดน่าน จำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม

5.1.1 กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่บ้านทุ่งสูง

5.1.2 กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่บ้านทุ่งช้าง

5.1.3 กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่บ้านวังผา

5.1.4 กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่บ้านทุ่งผึ้ง

5.2 การบริหารกลุ่ม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนการจัดองค์การ ตั้งการ และควบคุม การทำงานให้กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยในการบริหาร

5.3 ไก่ไข่ หมายถึง ไก่ที่ถูกพัฒนาสายพันธุ์ เลี้ยงเพื่อผลิตไข่ จำหน่ายหรือบริโภค

5.4 โรงเรือน หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคาร ในที่นี้หมายถึงอาคารที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่และเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร

5.5 ระยะเวลาในการให้ไข่ หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่ไก่ไข่ เริ่มให้ไข่ จนถึงปลดระวาง

5.6 การตลาด หมายถึง วิธีการจำหน่ายไข่ไก่ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

5.7 อายุ หมายถึง การนับจำนวนปีตั้งแต่ปีที่เกิดจนถึงปัจจุบันของบุคคล มีอายุจำนวนเต็มปีปัจจุบันนับถึงปีที่กรอกแบบสอบถามการวิจัย

5.8 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมด ตำแหน่งในชุมชน แหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร รายได้จากการเลี้ยงไก่ไข่ การฝึกอบรมการเลี้ยงไก่ไข่ในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงไก่ไข่ จำนวนหนี้สินทั้งหมดในปัจจุบัน เงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ไข่

5.9 สภาพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร หมายถึง จำนวนไก่ไข่ที่เลี้ยง จำนวนระยะเวลาที่เลี้ยงไก่ไข่ เหตุผลที่ตัดสินใจเลี้ยงไก่ไข่ พันธุ์ไก่ไข่ที่เลี้ยง วิธีการเลี้ยงไก่ไข่ ลักษณะโรงเรือนไก่ไข่ การให้อาหารไก่ไข่ การให้แร่ธาตุเสริมแก่ไก่ไข่ มูลไก่ไข่ที่ได้ทำนำไปใช้ประโยชน์ในรูปใด ไรกระบาดในฟาร์มไก่ไข่ . การจัดการกรณีมีไก่ไข่ป่วยตายภายในฟาร์ม การแจ้งไก่ไข่ป่วย การถ่ายพยาธิไก่ไข่ การฉีดวัคซีนป้องกันโรคในไก่ไข่ การจัดทำประวัติไก่ไข่ การจัดการฟาร์ม แหล่งจำหน่ายไข่ไก่

5.10 ความพึงพอใจ หมายถึง ความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มที่มีต่อการจัดการบริหารกลุ่มและประโยชน์ที่ได้รับ

5.11 สภาพปัญหา หมายถึง อุปสรรคข้อขัดข้องในการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร ด้านการเลี้ยงไก่ไข่ ด้านการจดบันทึกข้อมูล ด้านแหล่งเงินทุน ด้านการตลาด ด้านการบริหารกลุ่ม

5.12 ข้อเสนอแนะ หมายถึง แนวทางแก้ไขอุปสรรคข้อขัดข้องในการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร ด้านการเลี้ยงไก่ไข่ ด้านการจดบันทึกข้อมูล ด้านแหล่งเงินทุน ด้านการตลาด ด้านการบริหารกลุ่ม

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

6.1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไข การเลี้ยงไก่ไข่และการบริหารงานกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ให้ประสบผลสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น

6.2 นำผลวิจัยมาปรับใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ของกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ